

SCRISOARE METODICĂ

„Manifest pentru o educație de calitate la vârstele timpurii ”

Calm sau neliniștit , timid sau îndrăzneț , înalt sau scund , rotofei sau firav , cu o privire mult prea iscoditoare sau caldă și ascultătoare , copilul ajunge într-o bună zi la grădiniță . Și atunci , ascuns după fusta mamei , trăgând-o pe aceasta cu disperare de mână pentru a fi sigur că nu va fi abandonat sau pășind singur și cu multă siguranță , el va intra în sala de grupă întrebându-se cum va arăta oare educatoarea , ce este grădinița și cum își va petrece ziua aici .

Copilul vine la grădiniță după ce a parcurs deja câteva etape de formare. El știe deja că în anumite momente poate să se încreadă în adulți , așa cum în altele nu poate ; că trebuie să fie conștient de el însuși ca fiind „EU” ; că poate face anumite lucruri singur , dacă i se dă voie și că trebuie să fie interesat de propriile progrese spre binele său...

Aici însă el va trebui să-și dezvolte competențe în sensul manifestării interesului și curiozității pentru lucruri noi ; al înțelegerii informației primite ; al muncii independente și al experimentării , pe măsura posibilităților proprii , al aspectelor care-l interesează în mod deosebit ; al analizării datelor primite în vederea formulării predicțiilor ; precum și al experimentării libere de opinii și stări sufletești și al motivării acestora . Și dacă în grădiniță există respect pentru capacitățile sale , el va învăța și se va dezvolta . Iar principalul mijloc prin care copilul învață la această vârstă este **JOCUL** , un joc pe care l-am putea defini ca motor al minții care vrea să exploreze mai mult decât până acum , dar și al corpului care vrea să dobândească mereu noi deprinderi . După copil , cel mai important **actor** este **educatoarea** . Personalitatea acesteia , atitudinile , modul său de a gândi și de a acționa influențează hotărâtor atmosfera și mediul în care se formează copilul .

Toate activitățile desfășurate în grădiniță , atât cele care determină dezvoltarea competențelor sociale , cât și cele din domeniul limbajului depind de comportamentul adultului responsabil de educarea copiilor preșcolari . E deci util să conturăm „portretul” educatorului ideal , cel spre care putem tinde și la care ne putem raporta .

Să ne imaginăm ,așadar, o persoană prietenoasă , înțelegătoare , calmă , cu o fire deschisă , veselă , cu simțul umorului , iubindu-și profesia și lumea atât de imprezibilă a copilăriei . O persoană echilibrată , capabilă să-și evalueze cu obiectivitate posibilitățile și capacitățile , aptă să comunice eficient cu copiii , în așa fel încât aceștia să achiziționeze cu ușurință cunoștințele , priceperile și deprinderile firești vârstei lor .

Educația este factorul strategic al dezvoltării de perspectivă și privește modelarea multidimensională și anticipativă a factorului uman .

În educație , un loc aparte îl ocupă perioada preșcolarității (3-6/7 ani) , care conform datelor și concluziilor formulate de specialiști în pedagogie , psihologie și

antropologie , este decisivă pentru formarea ulterioară a tânărului și perfecționarea specialistului de mâine . Așadar după apariția Ordinului Ministrului cu privire la „ **Organizarea învățământului preprimar** ” , ne putem întreba : „ *Cum vom reuși să îmbunătățim calitatea educației la vârstele timpurii , pentru a putea răspunde exigențelor copilului de astăzi și pentru a-i asigura acestuia succesul de mâine ?* ”

Considerarea copilului în evoluția sa specific individuală și oferirea sprijinului educațional , dar și uman , în fiecare etapă a dezvoltării sale este condiția de bază a „ *schimbării de comportament* ” de care avem nevoie acum și de la care putem porni .

Teoriile privind învățarea sau dezvoltarea copilului la vârstele timpurii promovează conceptul de profesor cu rol de ghid , caz în care învățarea este indirectă . În acest sens , un proces de învățare ușor , în care copilul își însușește o serie de lucruri noi , stabilindu-și singur - uneori împreună cu profesorul – atât subiectul învățării , cât și limita este o a doua condiție care se impune . Ar mai fi de subliniat și faptul că *metodele de predare – învățare* cât și *rolul educatoarei* trebuie corelate cu vârsta copilului și trebuie să țină cont de creativitatea și încrederea în sine a fiecăruia dintre cei doi factori implicați în procesul didactic .

Spațiul educațional este și el unul dintre factorii mobilizatori necesari schimbărilor pe care ni le propunem . Și după cum știm , aproape tot ce se află în mediul socio-cultural în care evoluează copilul poate fi obiectul unei intense curiozități din partea acestuia , și , în același timp , poate conține ceva interesant din care el poate învăța .

Din punctul nostru de vedere , *educatoarea* este cea care *crează mediul educațional favorabil , stimulat și interesant pentru învățare* în sala de grupă . Ea însăși chiar devine parte integrantă a acestuia . Însă , tot pentru a stimula învățarea copilului , este indicat să i se solicite acestuia să aducă în grupă , ori de câte ori simte nevoia , ceva din viața lui petrecută în afara grădiniței . Astfel , în procesul de selectare și definire a subiectului unui proiect de învățare , acel „ceva” familiar va constitui un posibil punct de vedere . Tot în acest context , în învățământul preșcolar s-au făcut remarcate câteva schimbări de fond în zona curriculumului , după cum urmează :

- **Descongestionarea planului de învățământ** (reducerea numărului de activități obligatorii) și conturarea în interiorul acestuia a **două niveluri** : 3-5 ani (*nivelul socializării*) și 5-7 ani (*nivelul pregătirii pentru școală și pentru viața socială viitoare*) ;
- **Diferențierea activităților** din planul de învățământ , **ținând cont de tipul de program** adoptat de grădiniță ; activități pentru grădinițele cu program normal și activități pentru grădinițele cu program prelungit și săptămânal , în care demersul educațional continuă și după – amiază ;
- **Echilibrarea numărului de activități alese** desfășurate de copiii preșcolari în raport cu nivelul de vârstă și chiar cu particularitățile grupei , în așa fel încât *adaptarea la regimul școlar să se facă treptat și în ritmul impus de copil* ;
- **Introducerea activităților opționale și a extinderilor** în planul de învățământ , în vederea flexibilizării procesului de învățare și adaptării acestuia la nevoile și interesele copilului ;
- **Conceperea unei programe cu obiective cadru și obiective de referință** pentru întreg segmentul preșcolar , **cu exemple de comportamente** care să orienteze

ieșirile din sistem ; **o programă fără delimitări în ceea ce privește conținuturile sau vârsta copilului** .

În ceea ce privește noua programă , este important să amintim faptul că aceasta promovează câteva principii de bază pentru educația timpurie și anume :

- accentuarea ideii de folosire a **contextului ludic** în stimularea rutei individuale a învățării ;
- concentrarea eforturilor tuturor factorilor interesați de educația generației de mâine în crearea unui **mediu educațional** adecvat , **pentru o stimulare continuă a învățării spontane a copilului** ;
- introducerea copilului în **ambianța culturală a spațiului social** căruia îi aparține , pentru a sprijini formarea sa ca personalitate autonomă și conștientă de sine ; în centrul procesului de învățare situându-se *cartea* ;
- îndreptarea atenției cadrului didactic către **activitățile integrate** ;
- **utilizarea** , în procesul de învățare derulat cu copiii preșcolari , a **metodei proiectelor tematice** , selectate , gândite și elaborate cu ajutorul copiilor , utilizându-se brainstormingul , învățarea prin descoperire și acțiunea directă a copilului cu mediul .

Calitatea procesului educațional la această vârstă , reflectată nu numai în modul de concepere a curriculumului , dar și în procesul de predare – învățare – evaluare și chiar în organizarea spațiului , trebuie privită ca o condiție de bază pentru realizarea „*societății educaționale de mâine* ” . Iar despre această societate nu vom putea vorbi decât dacă acordăm atenția cuvenită educației timpurii .

Despre aplicarea prevederilor programei în anul școlar : 2001 – 2002 .

Pentru anul școlar :2001 – 2002 , al doilea an al aplicării noii programe în învățământul preșcolar , se recomandă educatoarelor , **în perioada 1 – 15 septembrie** , să recitească acest document cu atenție , încercând să găsească mesaje și valori noi , utile în activitatea didactică pe care o vor desfășura .

Tot în perioada **premergătoare datei de 15 septembrie** se vor derula următoarele activități :

- stabilirea *obiectivelor cadru și a obiectivelor de referință* , precum și *a comportamentelor* de urmărit pentru anul în curs , în funcție de grupa repartizată ;
- amenajarea *spațiului educațional al clasei* (ariile / zonele / colțurile / centrele de interes) conform obiectivelor propuse , excepție făcând cele care trebuie amenajate cu ajutorul copiilor : Biblioteca sau Colțul Științei ;
- stabilirea locului care va fi utilizat de fiecare dată pentru anunțarea temei în curs : *Centrul tematic* . Acesta va fi un dulăpior , un raft , o cutie de carton etc. unde vom expune anunțul temei și materiale legate de tema proiect , în așa fel încât copiii să le poată privi și mânui , să se poată juca cu ele , să vorbească , să „ citească ” și să li se citească despre ele , să poată adăuga altele noi chiar . Materialele vor fi aduse , de regulă , de către copii pentru a fi arătate și pentru a se discuta despre ele , pentru a le studia etc. Uneori , educatoarea va apela la biblioteca publică sau la biblioteca

școlii , la un muzeu , la persoane fizice sau la instituții ale comunității pentru procurarea unor materiale interesante și stimulative , în acord cu tema – proiect , care să fie plasate în Centrul tematic ;

- elaborarea planificării calendaristice anuale (temele / proiectele tematice mari) , a unei variante de orar , precum și a planificării pentru prima temă din anul școlar ;
- stabilirea conținuturilor , obiectivelor și a mijloacelor de realizare pentru activitatea opțională (în cazul în care educatoarea desfășoară opționalul) ;
- stabilirea conținuturilor , obiectivelor și a mijloacelor de realizare pentru extinderi , în cazul în care educatoarea decide să lucreze pe extinderi . Amintim educatoarelor că extinderile nu sunt activități „ în plus ” pentru un anumit domeniu de cunoaștere , prin care parcurgem conținutul programei , ci activități care depășesc prevederile programei și care pot fi desfășurate numai dacă nivelul tuturor copiilor din grupă o permite și numai dacă educatoarea are disponibilitate pentru domeniul abordat ;
- pregătirea mijloacelor didactice pentru derularea activităților din cadrul primei teme ;
- proiectarea mijloacelor de evaluare inițială (tipuri de activități , jocuri , chestionare pentru părinți etc.) .

După data de 15 septembrie , primele două săptămâni vor fi rezervate culegerii de date despre copii , respectiv evaluării inițiale . Educatoarele vor observa copiii în timpul diferitelor momente ale programului zilnic și vor dialoga cu ei și cu părinții , în vederea obținerii unei imagini cât mai apropiate de realitate , cu privire la dezvoltarea psiho- fizică și la nivelul cunoștințelor și al deprinderilor copiilor din grupa la care lucrează . În această perioadă **accentul se va pune în special pe activitățile spontane și de joc și mai puțin pe mijloacele tip fișă de lucru și/sau test** .

Începând cu 1 octombrie educatoarele se vor concentra asupra desfășurării activităților instructiv-educative cu copiii preșcolari . În acest demers , educatoarele pot întâmpina unele dificultăți sau pot să-și pună diferite probleme .Un sprijin îl vor găsi în **cele trei scrisori metodice cuprinse în „ Programa activităților instructiv-educative în grădinița de copii ”** , pe care le recomandăm în continuare ca repere inițiale .

Anul școlar 2000-2001 ne-a pus pe toți în fața unor experiențe noi . Inspecțiile de specialitate și acțiunile metodice au adus în atenția M.E.C. o serie de inovații didactice , dar și de întrebări . În acest sens **recomandăm** :

- organizarea și desfășurarea activităților alese , a jocurilor în corelare cu activitățile comune pe verticală și pe orizontală (într-o săptămână , într-o zi) ;
- abordarea interdisciplinară a conținuturilor stabilite și desfășurarea unor activități integrate (vezi pedagogia dramatică) ;
- evitarea abuzului de fișe , iar în cazul folosirii acestora , cerința fișei să concorde cu obiectivele urmărite în cadrul activității , să fie o evaluare firească a acestora , în deplin acord cu acțiunile anterior executate de copil ;
- evitarea excesului de material didactic individual , în special la activitățile matematice comune unde ar fi mai potrivit să se prezinte copiilor noul conținut în cel mult 10 minute , cu un material demonstrativ adecvat și în continuare , să se treacă la atingerea obiectivelor propuse apelându-se la lucrul pe grupuri mici , cu materiale diferite și contexte variate ;

- în cadrul activităților pe grupuri mici este bine să se stabilească de la început o modalitate eficientă și disciplinată de comunicare educatoare-copil . O variantă ar fi aceea de a recurge la confecționarea unor cartonașe cu două fețe : roșu („Am nevoie de ajutor ” ; „ Vreau să întreb ceva ”) și verde („ E totul în regulă ”), pe care copilul să le utilizeze în funcție de nevoia de sprijin sau de comunicare pe care o simte la un moment dat . Educatoarea va lucra cu grupul pe care îl consideră prioritar , timp în care va arunca , din când în când , câte o privire către ceilalți copii , sesizând cine are nevoie de sprijin sau vrea să-i comunice ceva în funcție de culoarea cartonașului individual ;
- confecționarea , și ulterior , completarea cu ajutorul copiilor a „ Jurnalului clasei ”, a „ Calendarului naturii ” etc. ;
- elaborarea unor pliante / mici anunțuri / fluturași etc . pentru părinți , cu nivelul de cunoștințe și deprinderi al copilului la diferite vârste (ce știe și ce face copilul de 3 ani...) . Părinții sunt partenerii și colaboratorii noștri în educație și nu specialiști . De aceea părerea lor este importantă , dar nu decisivă , și ca atare , nu vom ceda la presiunile acestora în legătură cu ceea ce ar dori ei să facă sau să știe copilul intrat în grădiniță ;
- excluderea „ temelor scrise ” pentru acasă . O „ temă pentru acasă ” ar fi să caute niște imagini pentru o activitate , să discute cu adulții sau cu alți copii despre un obiect , un animal , un fenomen etc.;
- stabilirea unui raport echilibrat între îndrumare , libertate , și creativitate în cadrul activităților artistico-plastice și practice . O sugestie ar fi aceea de a pune la îndemâna copiilor , într-un loc stabilit de comun acord cu aceștia , materialele specifice acestor activități și , atunci când au posibilitatea să desfășoare activități alese să se poată exprima și să poată experimenta după dorință în aceste domenii . De asemenea , în cadrul activităților comune , de acest tip , o temă poate fi realizată cu materiale diferite și în tehnici diferite , în special la grupele mari și pregătitoare , evitând lucrările copiilor „ tipar ” sau „ indigo ” ;
- utilizarea activităților artistico-plastice și practice pentru diagnosticarea și terapia copiilor de vârstă preșcolară . O lucrare colectivă , în care copilul are la dispoziție un spațiu mare pentru a se exprima , poate să ne transmită foarte multe date despre personalitatea acestuia , despre cum se vede și cum se înțelege el , despre sentimentele care îl încearcă la un moment dat etc. De asemenea în urma executării unei teme date , executată individual , dacă solicităm copiilor să-și aducă pe rând lucrarea , să spună ceva despre aceasta , despre el sau despre sentimentele care-l încearcă și să o așeze într-un loc anume , căruia îi dăm și un nume potrivit , încărcat de semnificații („ Insula comorilor ” ; „ Casa poveștilor ” etc.) , putem afla foarte multe lucruri despre copiii din grupa noastră . În timp , putem constata că acest gen de terapie îi ajută pe mulți dintre ei să se integreze grupului , să-și învingă timiditatea , să-și descopere eul , să-și controleze mai bine reacțiile , să-și îmbunătățească imaginea de sine etc.;
- organizarea unor expoziții cu lucrări ale copiilor , cu caracter permanent , din care să se vadă evoluția acestora într-o perioadă dată ;
- organizarea , periodic , a unor concursuri muzicale pentru preșcolari : de interpretare , percuție , jocuri muzicale , mini-orchestra etc. ;

- planificarea și desfășurarea activităților opționale la nivel de unitate după modelul activităților „cu ușile deschise”. În unitatea de timp destinată desfășurării activităților opționale, ușile claselor vor sta deschise și copiii vor putea să „cerceteze” toate locurile și materialele, să lucreze unde doresc etc. Singurele criterii care trebuie respectate vor fi regulile specifice și respectarea numărului maxim de participanți (cel mult 15 copii). În timp opțiunile copiilor se vor defini, iar educatoarele vor avea satisfacția că au lăsat copilul să-și aleagă într-adevăr ce și-a dorit.

Despre importanța pe care inspectoratele școlare trebuie să o acorde învățământului preșcolar

În anul școlar 2001 – 2002 inspectoratele școlare sunt invitate să reflecteze asupra unor probleme care se înscriu în planul de restructurare a învățământului preșcolar și, cu sprijinul inspectorilor școlari de specialitate, să inițieze demersuri pentru:

- înființarea **Centrelor de Resurse și Perfecționare** (O.M.E.N. nr.4321 / 31.08.1999);
- înființarea **grupelor cu program suplimentar** (O.M.E.N. nr.4388 / 29.08.2000);
- protejarea **grupelor de preșcolari cu efective cuprinse între 12 – 15 copii**, situate în mediul rural (Adresa nr.2951 / 27.03.2000 și nota de fundamentare anexată acesteia);
- constituirea **centrelor financiare** în unitățile de învățământ preșcolar (Precizările nr.43.486 / 14.11.2000);
- prevenirea unor disfuncții în funcționarea și conducerea grădinițelor cuplate cu alte unități de învățământ (Precizările nr.35.927 / 10.07.2000 și nota de fundamentare anexată acestora);
- respectarea notificării cu privire la **organizarea activităților opționale** în unitățile de învățământ preșcolar (Notificare nr.41.945 / 18.10.2000);
- respectarea precizărilor cu privire la normarea pe ture a posturilor de educatoare (institutori) în învățământul preșcolar (Precizări nr.31.881 / 03.05.2000);
- respectarea prevederilor cu privire la **documentele de evidență a activității educatoarelor** din învățământul preșcolar (Nota nr.28.259 / 09.03.2000 și Adresa nr.40.377 / 22.09.2000);
- includerea grădinițelor în **sesiunile de prezentare a ofertelor educaționale** la nivel de județ ;
- stimularea **schimburilor de experiență** între unități preșcolare din zone diferite ale județului, atât între cadre didactice cât și între copii, și, evident, încurajarea schimburilor de experiență între județe sau între unități preșcolare din județe diferite ;
- înființarea unei „**ludoteci**”, în cât mai multe zone ale județului ;
- existența „**bibliotecilor pentru copii**” în sălile de grupă, precum și utilizarea acestora conform principiilor noii programe ;

- **preântâmpinarea exceselor** în activitatea cu preșcolarii (predarea literelor , activitatea frontală de exerciții grafice , temele pentru acasă etc.) , precum și a exceselor venite din partea învățătorilor , care supun copiii la „ teste de admitere ” în clasa I ;
- **repectarea prevederilor programei cu privire la evaluare .**

DIRECTOR GENERAL ADJUNCT ,
Gheorghe Tarna

INSPECTOR GENERAL ,
Viorica Preda